

Actieve, activerende, leerkrachtige werkvormen

Katrien Durnez & Fransien Vandermeersch

Onderwijsrapporten wijzen er ons voortdurend op dat we in onze scholen nog veel te frontaal bezig zijn. Als leraar zijn we van nature nochtans constant gevoelig voor *leerkrachtige* werkomgevingen. Maar vaak vertrekken we hiervoor uitsluitend van onszelf als lesgever. Dat leerlingen onze boodschap nogal op uiteenlopende manieren ervaren, is een zaak waar we minder greep op hebben. De Amerikaanse leerpsycholoog David Kolb wist via zijn leerstijlentheorie een in ander in kaart te brengen.

In het eerste deel van deze bijdrage zoeken we naar argumenten om de klassieke, frontale lesstijl regelmatig eens te vervangen door een actieve, activerende en leerkrachtige aanpak. In het tweede deel hebben we het kort over weerstanden en hindernissen bij het kiezen voor actieve werkvormen. In al ons enthousiasme willen we niet blind zijn voor mogelijke valkuilen en daarover kunt u lezen in het derde deel. We ronden ons artikel af met een uitgewerkte lessenreeks taalvaardigheid en taalbeschouwing rond het thema *recht-bank*. In deze lessenreeks proberen we de leerstijlcirkel van David Kolb te vertalen naar het heel concrete klasniveau.

WAAROM?

Er zijn verschillende argumenten om de frontale lesstijl regelmatig te vervangen door een actieve, activerende en leerkrachtige aanpak. We denken aan:

HET LEERPLAN

Ons vak vraagt om vaardigheden te trainen en om attitudes te ontwikkelen. Deze basisdoelstellingen – zoals we ze lezen in de leerplannen van het VKSO – vragen om *actieve* lessen.

HET INSPECTIEVERSLAG

De vaststellingen en aanbevelingen vanwege de Vlaamse gemeenschapsinspectie zijn bekend: er wordt te vaak en te veel frontaal lesgegeven, en er wordt te weinig gebruikgemaakt van andere werkvormen.

HET OESO-RAPPORT

Elkaar in snel tempo opvolgende OESO-rapporten hebben bedenkingen bij de structuur van en de aanpak in ons onderwijs: het aantal zittenblijvers en het watervalsysteem. Individuele aanpak door leraren, gebrekkige aandacht voor individuele verschillen tussen leerlingen en de doorgedreven conceptualiserende instaptraditie bevorderen dit watervalsysteem. Schrijven we leerlingen die niet meteen in staat zijn om in hoge mate abstract te denken en theorie te verwerken, niet te vroeg af als 'niet geschikt'?

ARISTOTELES

Leerlingen verschillen van elkaar. Hieronder vindt u enkele voorbeelden van verschillende stijlen (uit Hoogeveen & Winkels 1996):

Reflectieve en impulsieve stijl

Bij het analyseren van een probleem zijn er, globaal gesproken, twee stijlen te onderscheiden: de reflectieve en de impulsieve

**Ongelijke gelijk
behandelen
is even
onrechtvaardig als
gelijke ongelijk
behandelen.**

stijl. De *reflectieve* leerling gaat systematisch, volgens een bepaalde strategie tewerk. Hij bepaalt vooraf het doel, de tussenstappen, de beschikbare tijd enz. en hij heeft een voorkeur voor een zekere mate van abstractie. De

impulsieve leerling gaat meer op zijn gevoel af, op gissen en missen; hij is concreet ingesteld, kortetermijngericht, terwijl details gemakkelijk een centrale rol in het denken en leren kunnen spelen. De impulsieve leerling handelt eerst en denkt dan na.

Divergerende en convergerende stijl

Divergerende leerlingen hebben een voorkeur voor 'open' problemen of taken, dat wil zeggen die welke verschillende antwoord- of oplossingsmogelijkheden toelaten, zoals het schrijven van een opstel, het houden van een spreekbeurt, het projectmatig werken, het maken van een werkstuk, open vragen bij een toets,... Deze leerlingen hebben vaak een voorkeur voor de meer creatieve vakken en voor de talen. *Convergerende* leerlingen hebben liever gesloten taken of problemen, ze zijn sterk in logisch denken en in het vinden van de (vaak enige) goede oplossing. Ze hebben veelal een voorkeur voor de meer exacte vakken.

Taakgerichte en persoonsgerichte leerlingen

Er zijn leerlingen die nogal *taakgericht* zijn, dat wil zeggen dat ze het liefst onafhankelijk werken en gespitst zijn op de leertaak. Meer *persoonsgerichte* leerlingen hebben een voorkeur voor het samenwerken met anderen.

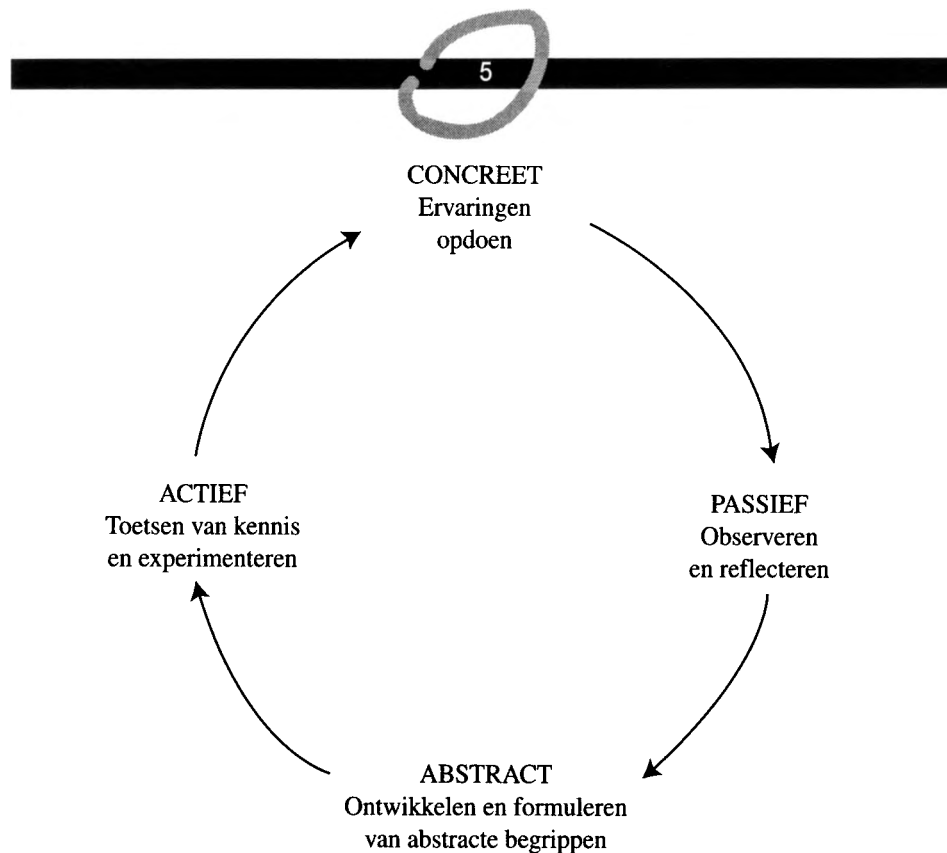
Voorkeur voor een bepaald zintuig bij het verwerven van informatie:

- het *auditive* type: horen, luisteren;
- het *haptisch/motorische* type: voelen, doen, ervaren;
- het *leestype*: geschreven tekst;
- het *visuele* type: zien (tekeningen);
- het *gesprekstype*: verbale interactie;
- het *schrijftype*: maken van aantekeningen.

DAVID KOLB

David Kolb leerden we kennen in verschillende artikels, maar vooral in Bosman e.a. (1998). In de leertheorie van deze Amerikaanse psycholoog wordt duidelijk gemaakt dat er in de wijze van leren belangrijke verschillen tussen leerlingen optreden. Het leerproces begint bij verschillende leerlingen op verschillende manieren: ze hebben een andere *leerstijl*. Volgens Kolb komen een viertal leerstijlen frequent voor (zie figuur 1):

- (1) *Concreet*: het openstaan voor concrete ervaringen;
- (2) *Passief*: het analyseren van die ervaringen door middel van observatie en reflectie;
- (3) *Abstract*: het zich eigen maken van regels, concepten en principes;
- (4) *Actief*: het uitproberen van en experimenteren met die verworven regels, concepten en principes.

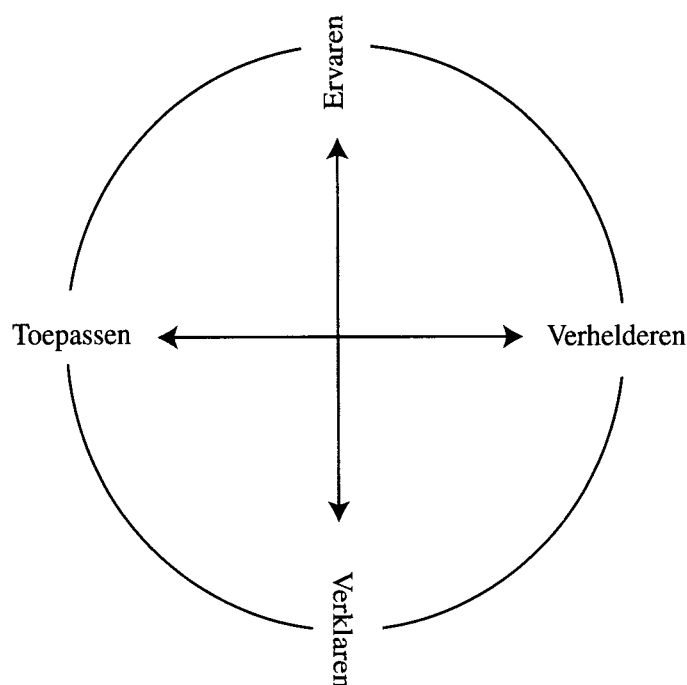
FIGUUR 1: Het model van Kolb (uit Van Looy 1999)

Doordat bij een bepaalde leerling bijvoorbeeld de reflectieve vaardigheid veel sterker ontwikkeld is dan de experimenteervaardigheid, ziet het leerproces er voor hem anders uit dan voor een leerling bij wie het omgekeerde het geval is. Zo beginnen sommigen met het nadenken over het probleem, anderen proberen het eerst uit en ontdekken al doende wat er niet lukt en gaan er dan over nadenken, enz. enz. Een leerproces is echter pas volledig als *alle* fasen van dit proces doorlopen zijn.

Het is aan ons leerkrachten om te zoeken naar variatie in werkvormen zodat de vier leerstijlen aan bod komen, wat maakt dat zoveel mogelijk leerlingen de volledige cirkel, het volledige leerproces doorlopen.

Dat heeft belangrijke gevolgen voor het gebruik van werkvormen. Bij elke fase horen werkvormen die geschikt zijn om precies op dat moment gebruikt te worden. Het is aan ons leerkrachten om te zoeken naar variatie in werkvormen zodat de vier leerstijlen aan bod komen, wat maakt dat zoveel mogelijk leerlingen de volledige cirkel, het volledige leerproces doorlopen. Waar we starten op de cirkel zal ook variëren. Leren is een continu proces.

Bij elke pool in het model van Kolb hoort een leeractiviteit: *ervaren, verhelderen, verklaren en toepassen* (zie figuur 2).

FIGUUR 2: Leeractiviteiten volgens het model van Kolb (uit Van Looy 1999)

WEERSTANDEN EN HINDERNISSEN

Aan de broodnodige variatie in werkvormen wordt nog maar weinig tegemoetgekomen. Het blijkt dat de doceervorm nog sterk overheerst. Hoe komt dat?

- Traditie: de doceervorm doet het al eeuwen.
- De grootte van de klasgroepen maakt bepaalde werkvormen moeilijk uitvoerbaar.
- De structuur van het lessenrooster: de lessen duren 50 minuten. Deze structuur werd (misschien) ooit vastgelegd met het oog op het gebruik van de doceervorm.
- Angst voor wanorde. Door de docerform is het makkelijker voor de leraar om iedereen in de gaten te houden en eventueel een lastige leerling aan te

pakken. Bij gespreks- en opdrachsvormen zijn niet alle interacties te overzien en te bepalen. Bovendien zijn 'groepsontsporingen' mogelijk.

- Het meubilair in de meeste leslokalen is qua vorm of opstelling vaak alleen te gebruiken voor doceervormen. Continue herindeling van tafels en stoelen stuit vaak op tegenstand bij collega's in aangrenzende lokalen (lawaaihinder) of bij collega's die in het volgende lesuur van het leslokaal gebruik moeten maken.
- Soms ontbreken de financiële middelen voor de benodigde hulpmaterialen.
- Leraren werken vooral aan de opgesomde kennisinhouden uit het leerplan. Het overbrengen van die kennis gebeurt meestal frontaal omdat dit het vlugst gaat. Of dat op termijn een rendabele manier van werken is, wordt niet in vraag gesteld.

We verwijzen graag naar het artikel *De kracht van variatie* van Marc Stevens & Jan T'Sas in *VONK* 30/2 (nov.-dec. 2000). U vindt er een vurig pleidooi voor variatie en een uitvoerig overzicht van allerlei werkvormen.

VALKUILEN

We mogen niet denken dat variatie in werkvormen dé oplossing is voor allerlei situaties.

Voor veel leerlingen is goed onderwijs genieten niet alleen het halen van het eindstation maar ook de manier van reizen.

Het komt er op aan de gepaste werkvorm te kiezen bij het doel dat we willen bereiken.

Mogelijke doelen zijn: peilen naar de beginsituatie, oriënteren op de taak en motiveren, herhalen, verwerven, verwerken, evalueren. Zo kan een dictee dienen om te peilen naar de

beginsituatie, als herhaling, als verwerking, als evaluatie. Een educatief tv-programma bijvoorbeeld kan dienen om te peilen naar

de beginsituatie, als oriëntatie, als herhaling, als verwerving, als evaluatie.

Mogelijke valkuilen:

- Het gevaar kan dreigen dat een didactische werkvorm wordt verheven tot doel (als het maar gezellig is) in plaats van middel te blijven. Wanneer dat het geval is, zullen veel werkvormen spoedig hun kracht verliezen.
- Soms stellen leraren te hoge verwachtingen bij een bepaalde werkvorm.
- Sommige werkvormen stellen zowel aan de leraar als aan de leerlingen hoge eisen.
- Elke didactische werkvorm kent zijn eigen specifieke problemen, bijvoorbeeld het samenstellen van de groepen of het evalueren.
- De relatie tussen de leraar en de leerlingen kan bij het gebruik van bepaalde werkvormen sterk veranderen. De leraar kan evolueren van stuurder naar begeleider, van informatieaandragers naar procesbegeleider.
- Elke werkvorm vraagt een vertaling naar het eigen vak.

EEN LESSENREEKS ROND TAALVAARDIGHEID EN TAALBESCHOUWING

FEIT X, RECHTBANK Y

Tijdens deze lessenreeks voor de tweede graad aso, tso, kso en de derde graad bso maken leerlingen kennis met de verschillende soorten rechtbanken in België. We werken volgens de leerstijlcirkel van Kolb en oefenen verschillende vaardigheden.¹

INSTAP

De leerlingen beluisteren onderstaande tekst van Eddy van Vliet *Tien tot schizofrenie leidende vragen*. Ze beantwoorden de vragen eerst individueel met ja of nee, daarna stellen ze een individuele ranglijst op van de drie zwaarste misdaden. Dit alles binnen een beperkte tijd. De leerlingen beschikken over de tekst. U kunt de tekst laten inlezen op geluidscassette door een voor de leerlingen onbekende stem. Dat maakt het 'gewetensonderzoek' nog doordringender.

Deze instap kan nog verder uitgewerkt worden. Na de individuele opdracht werken leerlingen verder in groepjes van vier. Ze krijgen drie vragen, onderhandelen over de antwoorden en presenteren hun visie. De drie vragen zijn:

- (1) Met welke drie vragen schudt de dichter het meest aan mijn geweten?
- (2) Welke vraag gaf mij een andere kijk op het begrip 'moordenaar'?
- (3) Welke vraag vind je een overbodige vraag in deze reeks?

TIEN TOT SCHIZOFRENIE LEIDENDE VRAGEN

Wanneer ik het mongooltje een duw
Geef in de goede richting
D.w.z. in het kanaal
Ben ik dan een moordenaar?

Wanneer ik mijn soldatenjasje aantrek
En trouw aan het vaderland zweer
Ben ik dan een moordenaar?

Wanneer ik een spelend meisje
Tussen de zebrapaden doodrij
Ben ik dan een moordenaar?

Wanneer ik aandeelhouder ben
Van een chemisch bedrijf
Ben ik dan een moordenaar?

Wanneer ik mij
Een nieuwe voorraad condooms aanschaf
Ben ik dan een moordenaar?

Wanneer ik mijn tomaten
Bespuit met insecticiden
Ben ik dan een moordenaar?

Wanneer ik weiger 100 fr.
Aan de lepra-actie te storten
Ben ik dan een moordenaar?

Wanneer ik een regering duld
Die ontslagen goedkeurt
Ben ik dan een moordenaar?

Wanneer ik abortus propageer
Ben ik dan een moordenaar?

Wanneer ik een moord bega
Ben ik dan een moordenaar?

Eddy van Vliet

WERKEN IN GROEPEN

We verdelen de klas in drie groepen, eventueel twee maal drie groepen. Elke groep krijgt een andere opdracht volgens de leerstijlcirkel van Kolb. De bedoeling is dat de leerlingen de verschillende Belgische rechtbanken en hun bevoegdheden leren kennen. De groepen voeren de opdrachten uit binnen een afgesproken tijdsbestek. Groepjes die tijd over hebben, bedenken een logo voor een rechtbank en verwoorden hun keuze. Of ze bedenken vragen voor het bezoek van/aan een advocaat.

Andere mogelijkheid: groep 1 start met opdracht 1, groep 2 start met opdracht 2 en groep 3 met opdracht 3. Wie klaar is, stapt over naar de volgende opdracht.

We kunnen pas starten met opdracht 4 (*Toepassen*) als elke groep ten minste de eigen opdracht afgewerkt heeft.

GROEP 1: *Ervaren*

De leerlingen van groep 1 krijgen een reeks korte krantenartikels in verband met rechtszaken (zie bijlage 1). Vanuit de artikels proberen ze een overzicht te maken van de soorten rechtbanken. Ze proberen ook te vinden voor welke feiten elke rechtbank bevoegd is.

Artikel	Rechtbank	Feiten
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		

GROEP 2: Verhelderen

De leerlingen van groep 2 krijgen een overzicht van de verschillende rechtbanken en hun bevoegdheden (zie bijlage 2) en dezelfde korte krantenknipsels als groep 1. Met behulp van dat overzicht proberen ze bij elk knipsel te verhelderen waarom de verdachte voor feit x naar rechtbank y gestuurd werd.

GROEP 3: Verklaren

De leerlingen van groep 3 krijgen de tekst *De rechtbanken en hun opdracht* (zie bijlage 3) over de bevoegdheden van de verschillende rechtbanken naargelang de aard van de zaak en de plaats. Ze proberen onderstaand schema in te vullen. De leerlingen kunnen zich laten leiden door lay-out, titels en structuur.

Rijk			
Rechtsgebied (5)			Per provincie
Gerechtelijk arrondissement	-		
	-		
	-		
Gerechtelijk kanton			

NAAR: Gevaert (1985)

WERKEN IN HERSAMENGESTELDE GROEPEN

We hergroeperen de leerlingen zodat er in iedere groep minstens één leerling zit uit elk oorspronkelijk groepje. Elke groep krijgt nu dezelfde nieuwe opdracht(en).

(1) Toepassen

Alle leerlingen beschikken nu over de teksten uit bijlage 2 en 3. Met behulp van deze teksten en met wat ze reeds weten uit de vorige opdracht beslissen ze welke rechtbank onderstaande concrete gevallen zal behandelen.

- Frans en Geert zijn burens. Ze hebben ruzie over de bomen die Geert tussen de twee tuinen heeft geplant. Frans zegt dat hij er last van heeft. Op een dag zaagt hij de bomen om. Geert is woedend en haalt er de wijkagent bij om de schade op te nemen. Een paar weken later worden Frans en Geert opgeroepen om voor de rechtbank te verschijnen.
- Annick is 13 jaar. Ze groeide op in een kindertehuis, maar een tijdje geleden liep ze daar weg. Ondertussen heeft ze al een paar keer iets gestolen op de markt en ze heeft zelfs iemand op straat aangevallen voor een beetje geld. De politie heeft haar nu aangehouden en binnenkort verschijnt ze voor de ...
- Sanne is door haar baas ontslagen. Ze vindt dat ze haar werk altijd goed heeft gedaan en dat het dus onrechtvaardig was om haar te ontslaan. Ze stapt naar de ... en eist schadevergoeding.
- Anton heeft een boete gekregen voor 'te snel rijden', maar weigert die te betalen. Hij moet voor de ... verschijnen.
- Luc (20 jaar) en Marc (15 jaar) hebben een bankoverval gepleegd, maar het liep slecht af. Er vielen schoten en een oude dame werd door een verdwaalde kogel geraakt: ze is overleden. De politie kon Luc en Marc snappen.

NAAR: Charlier & Goudriaan (1997)

(2) Creatieve opdracht

Elke groep bereidt een creatieve lezing van het gedicht van Eddy van Vliet voor.

STELLINGENSPEL: STRAFBAAR OF NIET?

We verdelen de klas in groepjes van vier leerlingen. Elk groepje krijgt een andere situatie. De groepjes krijgen de opdracht hun gemeenschappelijk antwoord (*ja* of *nee*) te verdedigen. Om dit voor te bereiden, krijgen ze vijf minuten. Daarna krijgen ze de opdracht om ook het omgekeerde te verdedigen. Hiervoor krijgen ze ook vijf minuten. Dan komt een groepje vooraan: twee leerlingen verdedigen *ja*, de twee anderen verdedigen *nee*. Tijdens een lesuur kunnen meerdere groepjes naar voor komen.

ZIJN VOLGENDE FEITEN STRAFBAAR?

- (1) Een nachtelijke vechtpartij in een café eindigt met enkele gewerschoten. Er valt een dode.
- (2) Inwoners van onze wijk blokkeren het hele weekend een brug uit protest tegen de gevaarlijke verkeerssituatie. Geen enkele auto kan over de brug rijden.

- (3) Na het drinken van vijftien pilsjes rijdt Jan met zijn brommer naar huis zonder ongelukken te maken.
- (4) Tijdens een demonstratie schilderen demonstranten leuzen op de muur van het postkantoor.
- (5) Mijn buurjongen slaat met zijn fiets aan de verkeerslichten rechtsaf terwijl het licht op rood staat.
- (6) Twee jobstudenten, 17 jaar, pakken elk 1000 BEF uit de kassa van de winkel waar ze werken.
- (7) Tijdens een avondje stappen in de stad vernielen een aantal jongeren een openbare telefooncel.
- (8) Een vrouw wordt door haar man regelmatig gedwongen om met hem gemeenschap te hebben.
- (9) Een te lage aangifte doen bij het invullen van het formulier voor de inkomensbelasting.
- (10) Een huiseigenaar laat met behulp van een knokploeg een aantal krakers uit zijn pand zetten, dat reeds twee jaar leeg staat.
- (11) Het lozen van chemisch of radioactief afval zonder vergunning.
- (12) Bij een bombardement op een stad in Kosovo vallen honderden doden onder de burgerbevolking.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: Krantenartikels in verband met rechtszaken

Barman ① krijgt 4,5 jaar voor gijzeling prostituee

KORTRIJK — De correctionele rechtbank van Kortrijk veroordeelde Rudi Dujardin tot een gevangenisstraf van 4,5 jaar en een boete van 260.000 frank. De man uit Tielt gijzelde in de zomer van 1997 in zijn bar Colton Club in Ingelmuister urenlang een Congolese prostituee. Voor de gijzeling, het aanzetten tot ontucht, het exploiteren van een ontuchthuis en de tewerkstelling van illegalen in de prostitutie moet Dujardin dus meer dan vier jaar brommen.

De openbare aanklager vorderde de onmiddellijke aanhouding van de pooier uit vrees dat hij zich anders uit de voeten zou maken. De rechtbank achtte die eis gerechtvaardigd, te meer omdat Dujardin geen inkomen en geen gezin heeft. De rechter liet Dujardin meteen in de boeien slaan.

—M.T.

Twee jaar cel ② Woestelingen sloegen man met vleeshaak

Ronald Gontier uit Izegem en Georges Lommelen uit Nieuwpoort werden door de correctionele rechtbank van Veurne veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf van twee jaar en een boete van 100.000 frank. De twee mannen maakten zich schuldig aan diefstal met geweld, vrijheidsberoving en poging tot diefstal met braak.

Met een smoesje lokten de twee op 14 september '98 een zwakbegaafde man mee naar de garage van Ronald G. in Nieuwpoort. Ze bewerkten hem met een knipmes en een vleeshaak. Zijn geld en bankkaart werden gestolen, maar doordat het slachtoffer in het rood stond, konden de twee geen geld afhalen. Na het vonnis vroeg de openbare aanklager om de onmiddellijke aanhouding van het duo. De twee mannen, die geen advocaat hadden, kregen van de rechter de kans om hierop te antwoorden. Ronald G. stelde dat zijn vrouw momenteel zwanger is. Georges L. vertelde de rechter dat hij spijt heeft van wat is gebeurd. De rechter besliste dat het niet nodig was om de mannen ter zitting aan te houden. Aan de burgerlijke partij moesten ze samen een schadevergoeding van 10.000 frank betalen.

Tiener vrijgelaten op strenge voorwaarden. De 13-jarige jongen die op 28 november vorig jaar in Schaarbeek een ijzeren staaf gooide die het leven kostte aan Patrick Mombaerts (31) uit Heverlee, is eind juni onder strikte voorwaarden vrijgelaten. De Brusselse jeugdrechter is ervan overtuigd dat de jongen met de steun van zijn ouders en de sociale dienst van de gemeente Schaarbeek voortaan op het rechte pad zal blijven. De dertienjarige maakte deel uit van een groepje van zeven jongeren die op 27 november vorig jaar Patrick Mombaerts en zijn vriend Bart H. aanvielen.

De jongeren waren boos, omdat ze eerder op de namiddag in een café geweigerd werden. Toen Mombaerts en zijn vriend bij valavond uit het bewuste café kwamen, gooiden de zeven jongeren houten blokken en ijzeren staven naar de twee. Een van de ijzeren staven trof Patrick Mombaerts dodelijk aan het hoofd. De jeugdrechtbank zal zich later nog moeten uitspreken over de zaak. (ME)

Drie politici ③ voor rechtbank wegens inbraak op militaire basis

HASSELT — Drie politici moesten zich gisteren voor de correctionele rechtbank van Hasselt verantwoorden, omdat ze in februari de Navo-basis van Kleine Brogel waren binnengedrongen. Het ministerie van Defensie stelde zich burgerlijke partij en eist schadevergoeding voor de vernielde omheining. Volgens de advocaten van de verdediging gaat het om een politiek misdrijf, dat moet voorkomen voor het hof van assisen.

Uittredend kamerlid Hugo Van Dienderen (Agalev), VU-voorzitter Patrik Van Krunckelsven en Vlaams parlements lid Kris Van Dijk (VU/ID) drongen op 21 februari samen met 117 andere actievoerders de militaire basis van Kleine Brogel binnen. Daarbij knipten ze een deel van de omheining stuk. De vredesactivisten wilden bewijzen vinden voor de aanwezigheid van Amerikaanse kernwapens.

Van Dienderen en Van Krunckelsven waren niet aan hun proefstuk toe: ook op 1 oktober 1998 deden ze een zogenaamde „burgerinspectie”. De politici betoogden dat ze enkel hun burgerplicht gedaan hadden.

Volgens de drie advocaten van de beklaagden is de correctionele rechtbank onbevoegd. „Dit is een politiek misdrijf en moet voor het hof van assisen behandeld worden.” Als de rechter zich toch bevoegd verklaart, zal de verdediging pleiten dat het bezoek aan de basis een noodtoestand was.

De advocaat van Defensie stelde zich burgerlijke partij en eiste 93.000 frank schadevergoeding. De politici riskeren een geldboete en een celstraf van een dag tot een jaar. (MVZ)

Cassatie wijst verzoek Dutroux wellicht af. De procureur bij het Hof van Cassatie heeft het verweer van Marc Dutroux tegen de kamer van inbeschuldigingstelling (KI) onontvankelijk verklaard. De advocaat van Dutroux wou dat onderzoeksrechter Langlois de gewezen ministers Johan Vande Lanotte en Stefaan De Clerck zou ondervragen in het kader van de ontsnapping van Dutroux. Die weigerde dat en kreeg gelijk van de KI. Daarop ging Pierre in cassatie, maar ook daar vangt hij waarschijnlijk bot. „Deze klacht handelt niet over een definitieve beslissing en is dus niet ontvankelijk”, oordeelde de procureur gisteren. (MP/YB)

RECHTBANK

⑥

Eén jaar voor secretaris 'Onschuldige jeugd'
Op z'n minst slecht voorbeeld

Lode W. uit Roeselare, student agogiek aan de universiteit in Gent, werd door de correctionele rechtbank van Kortrijk veroordeeld tot één jaar gevangenisstraf met uitsluiting en een boete van 100.000 frank. De jongeman was een tijd secretaris van de vzw 'De Onschuldige Jeugd' uit Roeselare. Maar hij werd in Gent opgepakt als drugsgebruiker en drugsverkoper.

Lode W. uit Roeselare volgde in Gent de eerste kandidatuur agogiek. Een universitaire richting die het toelaat om later sociale werkers, opvoeders en pedagogen te begeleiden en op te leiden. Maar tijdens zijn eerste kandidatuur liep de jongeman al tegen de lamp. Tijdens een gerichte controle in het station van Gent vonden de speurders hem in het bezit van softdrugs die hij in Nederland was gaan kopen. Volgens zijn advocaat gedeeltelijk met geld van andere studenten die ook wel een jointje wilden roken. De betichte inviteerde de speurders zelfs in zijn studentenkamer waar ook sporen van LSD gevonden werden. "LSD heb ik één keer gebruikt, bij wijze van experiment. Maar dat is mij heel slecht gekomen. Ik gebruik dat nooit meer", vertelde hij de rechter.

Rechter D'Hulst had het echter moeilijk met de ingesteldheid van de man. "U werkt in een jeugdhuis en hebt een verantwoordelijke functie. U studeert om later mensen te adviseren die jongeren moeten begeleiden en vrijwaren voor drugs, en u gebruikt en verkoopt die zelf," aldus de rechter. Die er niet over kon dat de man ook in de vzw 'De Onschuldige Jeugd' aan de slag was. Bij de vzw heeft men het uiteraard moeilijk met heel de zaak. Lode W. kreeg intussen de bons en door de zware veroordeling van één jaar voorwaardelijk wordt het voor de jongeman alvast moeilijk om later ooit aan de bak te komen in de zachte sector. Ook de boete van 200.000 frank waarvan de helft effectief is niet mals.

Brandstichter 30 maanden naar gevangenis ⑧
Als de drank is in Alleman

Lorenzo Alleman, 31-jarige crimineel uit Menen, moet 30 maanden de cel in. Dat besliste de correctionele rechtbank van Kortrijk. Tijdens de nacht van 24 op 25 april trok hij op vergeldingstocht naar de woning van Yvan H. die op een appartement woont aan het Vrijheidsplein in Menen. Toen bleek dat de man niet thuis was, staken Alleman en zijn trouwe en meestal dronken vriend Jurgen K. dan maar het bedlinnen in brand.

Lorenzo Alleman en Jurgen K. zijn onafscheidelijke vrienden. Eenmaal onder invloed van alcohol gaan ze regelmatig hun boekje te buiten. De twee zouden ook bekend zijn in het Menense drugsmilieu, en daar zijn vergeldingsacties nooit uitgesloten. In de nacht van 24 op 25 april trokken Lorenzo Alleman en Jurgen K. naar het appartement van Yvan H. Om hem zijn schulden te doen betalen. Maar de man was niet thuis en dus koelden ze hun woede op de inboedel. Het beddengoed werd in brand gestoken en de twee dronken daders vluchtten. Het vuur kon vlug bedwongen worden zodat er alleen stoffelijke schade was.

Uit het onderzoek bleek dat Lorenzo Alleman de aanstoker was van heel de zaak. Jurgen K. volgde zijn vriend blindelings. De verdediging voerde aan dat de twee flink gedronken hadden zodat ze niet goed meer wisten wat ze deden. De rechter veroordeelde Lorenzo Alleman tot een effectieve straf van dertig maanden en een boete van 40.000 frank. Zijn kompaan Jurgen K. kreeg een straf van twee jaar waarvan acht maanden effectief. Hij moet zich echter strikt houden aan probatievoorwaarden. Tijdens dezelfde zitting stonden de twee ook terecht voor een overval op een gehandicapte koppel dat 530 Franse frank afhandig gemaakt werd en voor diefstal van een motorfiets en het aftroeven van een klant in een Menens café. De rechter sprak een en dezelfde straf uit voor alle betichtingen.

Twee jaar rijverbod ⑦ voor dolle trucker

Wetteren/Brugge

Twee rijkswachters in een anoniem voertuig konden hun ogen niet geloven, toen ze op 20 juli vorig jaar om 7.45 uur 's ochtends op de autosnelweg E40 reden, in de richting van Brussel. Ze werden tegen 116 kilometer per uur ingehaald door een zware vrachtwagen. De maximumsnelheid voor vrachtwagens bedraagt op Belgische autosnelwegen negentig kilometer per uur. Ook merkten de rijkswachters op dat de trucker zijn linkervoet nonchalant bovenop het dashboard had gelegd.

Via de verkeerspost Wetteren kon de trucker staande worden gehouden. Vrachtwagenchauffeur

Gerald D.J. (42) uit Brugge bleek stomdronken te zijn en gaf zelfs toe tien pinten gedronken te hebben vooraleer achter het stuur te kruipen. Ook waren zijn vervoersdocumenten niet in orde en waren de twee achterste banden van zijn vrachtwagen kaal. En hij had een sigarettenfilter tussen de tachograaf gepruist, zodat de snelheid volgens het toestel nooit boven de negentig kilometer per uur uitkwam.

De vrachtwagenchauffeur werd voor de Dendermondse politierechtbank gedaagd, maar hij gaf verstek. De rechter sprak een streng vonnis uit. D.J. kreeg een boete van 150.000 frank en twee jaar rijverbod.

—P.D.C.

Ingelmunsterse bedrijfsleider ⑨ beticht van telefoonterreur

De beheerder van het Ingelmunsterse bedrijf nv Vandena-beele, Noël S., stond voor de correctionele rechtbank van Kortrijk terecht op betichting van telefoonterreur. Hij zou volgens het parket een half jaar lang het gezin van een werknemer die ontslag nam, lastig gevallen hebben met anonieme telefoontjes.

Dirk V. werkte al 25 jaar bij de nv Vandena-beele toen hij ontslag nam. De bedrijfsleider had geen begrip voor de redenen van ontslag en wou naar eigen zeggen de man contacteren. Hij belde hem verscheidene keren. „Het was altijd zijn echtgenote die aan de telefoon kwam en met die vrouw valt niet te praten. Ze is allergisch voor alles dat met werkgevers te maken heeft en ik verdenk haar van fanatieke syndicale ingesteldheden”, vertelde de man aan de rechter. Nadat Dirk V., de echtgenoot van de burgerlijk partij, zijn ontslag had genomen, volgde een geding voor de arbeidsrechtbank. Volgens Dirk V. zou hij van in 1986 te weinig uitbetaald zijn en moet hij nog bijna 700.000 frank krijgen van zijn vroegere werkgever. „Het is duidelijk dat men dit geding wil gebruiken om voor de arbeidsrechter gelijk te krijgen. Maar Noël S. belde alleen om een geschil bij te leggen. Hij beging wel een grote stomiteit door ook eens 's morgens om 4 uur op te bellen”, gaf de advocaat toe. Rechter D' Hulst houdt zijn uitspraak tot 29 september in beroep.

(ABD)

DJ deelt kopstoot uit aan minderjarige ⑩ Voetbalallures niet bestraft

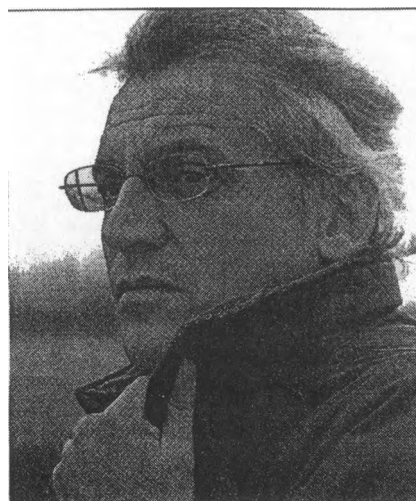
Platenruiter Koen S. uit Gent, die regelmatig aan de slag is in een van de dansings in Kuurne, moest zich voor de correctionele rechtbank van Kortrijk verantwoorden omdat hij een flinke kopstoot zou uitgedeeld hebben aan een bezoeker van de dancing. De jongeman, die blijkbaar ook over zijn toeren was, hield er een dubbele neusbeenbreuk aan over. De verdediging stelde dat de betichte alleen deed wat hij moest doen, onder andere de orde handhaven in de dancing. Verder blijkt dat Koen S. van onberispelijk gedrag is en nooit eerder veroordelingen opliep. Toen bleek dat het slachtoffer op het moment van de feiten nog minderjarig was maakte rechter van Hille weinig problemen en verklaarde hij zich onbevoegd.

De jury van het assisenhof van West-Vlaanderen bevond Jannick Bostoen gisteravond schuldig aan moordpoging op zijn zoontje Joshua. Het Openbaar Ministerie vorderde daarop 18 jaar opsluiting. De verdediging vroeg Bostoen voor 5 jaar naar de cel te sturen zodat hij nog voor probatiemaatregelen in aanmerking zou kunnen komen.

BRUGGE — Meester Walter Van Steenbrugge, die samen met meester Christine Mussche de

verdediging van Jannick Bostoen op zich nam, had de jury in de namiddag gevraagd de 28-jarige vrachtwagenchauffeur uit Staden vrij te spreken. Van Steenbrugge pleitte dat Bostoen niet de bedoeling had om zijn kind met een scheermesje te doden en greep ook naar artikel 71 van de strafwet dat bepaalt dat iemand niet aansprakelijk kan gesteld worden voor een misdrijf als hij niet over zijn vrije wil beschikt en aan een geestesstoornis lijdt.

Jan Beirens vijgesproken door het hof van beroep, maar gedagvaard door cassatie.

BRUSSEL — De aanklager heeft gisteren in beroep vijf jaar effectieve celstraf geëist tegen een pedofiele zakenman uit Laken. Robert M. (56) werd nog maar onlangs, op 29 juni, door de correctionele rechtbank veroordeeld tot vier jaar cel, waarvan drie effectief, voor verkrachting, aanranding van de eerbaarheid en openbare zedenschennis. Zijn slachtoffers waren minderjarige schoolvriendinnetjes van zijn dochter. Hij werd ter zitting onmiddellijk aangehouden maar tekende beroep aan.

De vakantiekamer van het hof van beroep liet M. na twee weken al voorlopig vrij zonder dat de slachtoffers daarvan op de hoogte werden gebracht. Minister van Justitie Verwiltghen uitte meteen kritiek op die beslissing en drong aan op een spoedige definitieve behandeling van de zaak. M.'s verdediger wees het hof erop dat er zoiets als een scheiding van de machten bestaat, en dat het dus ongeoorloofd was dat de minister persoonlijk tussenbeide kwam.

GENT/BRUSSEL — Raadsheer Jan Beirens zal zich het begin van het nieuwe gerechtelijk jaar anders voorgesteld hebben. Het hof van beroep in Brussel sprak hem op 20 april met klank vrij van de zwaarste beschuldiging die een rechter ooit kan treffen — omkoping. Maar aan zijn nachtmerrie — 87 dagen voorarrest, twee jaar martelende onzekerheid — is nog geen einde gekomen.

Midden juli dagvaarde de eerste voorzitter van het hof van cassatie hem voor een tuchteding. In plaats van vandaag weer zijn vroegere functie als raadsheer bij het hof van beroep in Gent op te nemen, verschijnt Jan Beirens voor de „algemene vergadering” van cassatie. Daar vordert advocaat-generaal Bressoleers de ontzetting uit het ambt, de zwaarste sanctie die tegen een zetelend magistraat kan worden genomen.

Het lot van Beirens, die tijdens zijn strafproces vroeger dit jaar onverbloemd stelde dat het openbaar ministerie „te allen prijze zijn vel wilde”, ligt dus in handen van de elf oudste raadsheren bij het hof van cassatie.

„Ik kan en mag niets zeggen zolang de tuchtzaak niet achter de rug is”, zei Jan Beirens gisteren aan *Het Volk*. Maar hij maakte wel duidelijk dat hij zal vragen de tuchtzaak openbaar te behandelen, wat bij cassatie niet echt vanzelfspre-

kend is. „Ik denk dat het in mijn belang is en dat van de maatschappij dat iedereen weet wat mij precies ten laste wordt gelegd en welk gevolg het hoogste rechtscollege van het land daaraan geeft”, zei de blijkbaar erg strijdlustige raadsheer.

Zwaarste straf

Volgens de dagvaarding meent de procureur-generaal bij het hof van cassatie dat Beirens „zijn ambtsplichten heeft verzuimd, afbreuk deed aan de waardigheid van zijn ambt en het vertrouwen van de burger in de rechterlijke macht schokte”. Voor vier van de zes aanklachten waarop deze eis slaat, is Beirens in april vrijgesproken, na een lang en pijnlijk proces. De twee andere aanklachten zijn „nieuw”, maar al redelijk be- of zelfs verjaard en wogen kennelijk te licht om ze op het strafproces ter sprake te brengen.

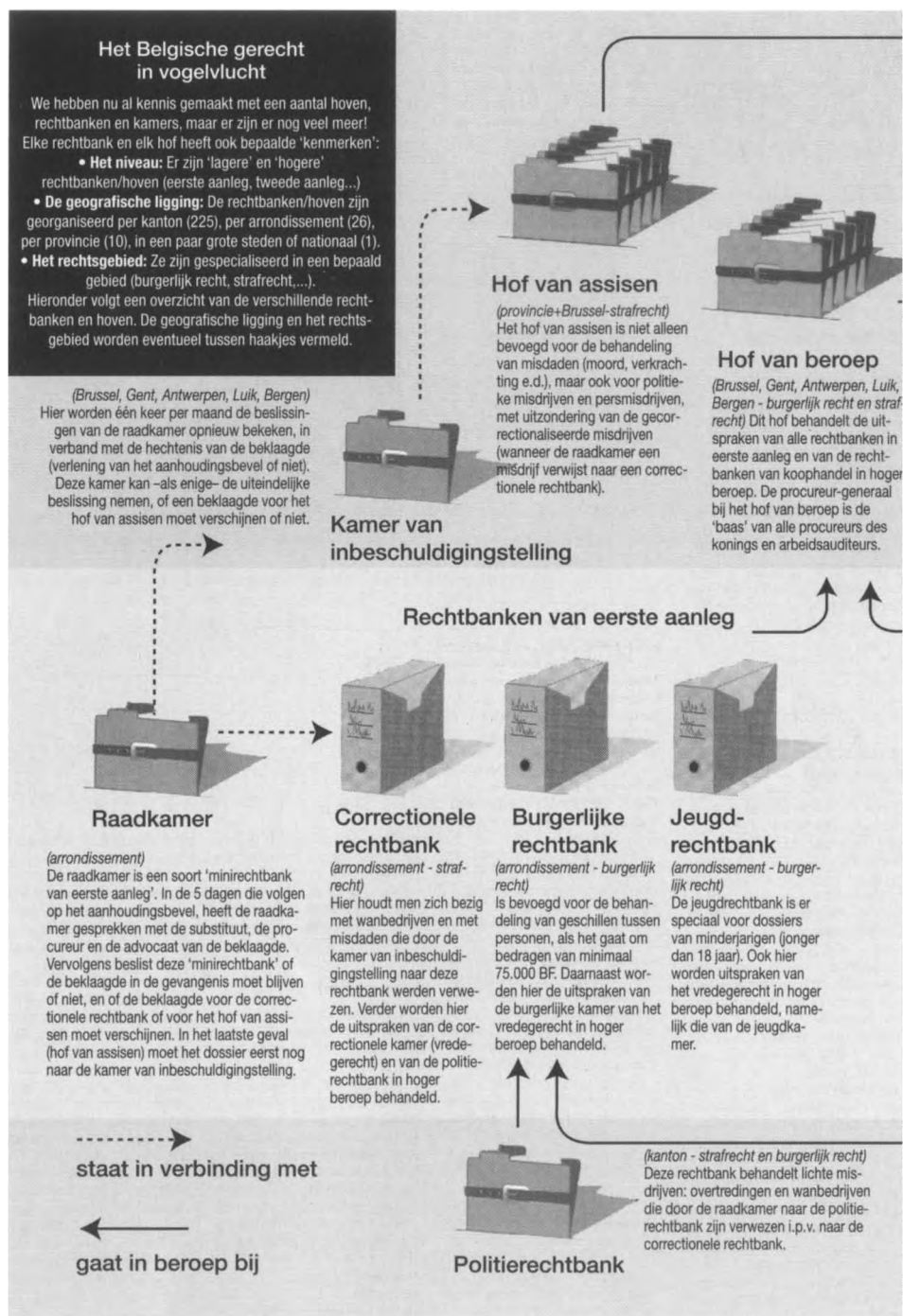
Ze komen er allemaal op neer dat Jan Beirens in een poldercafé vlak

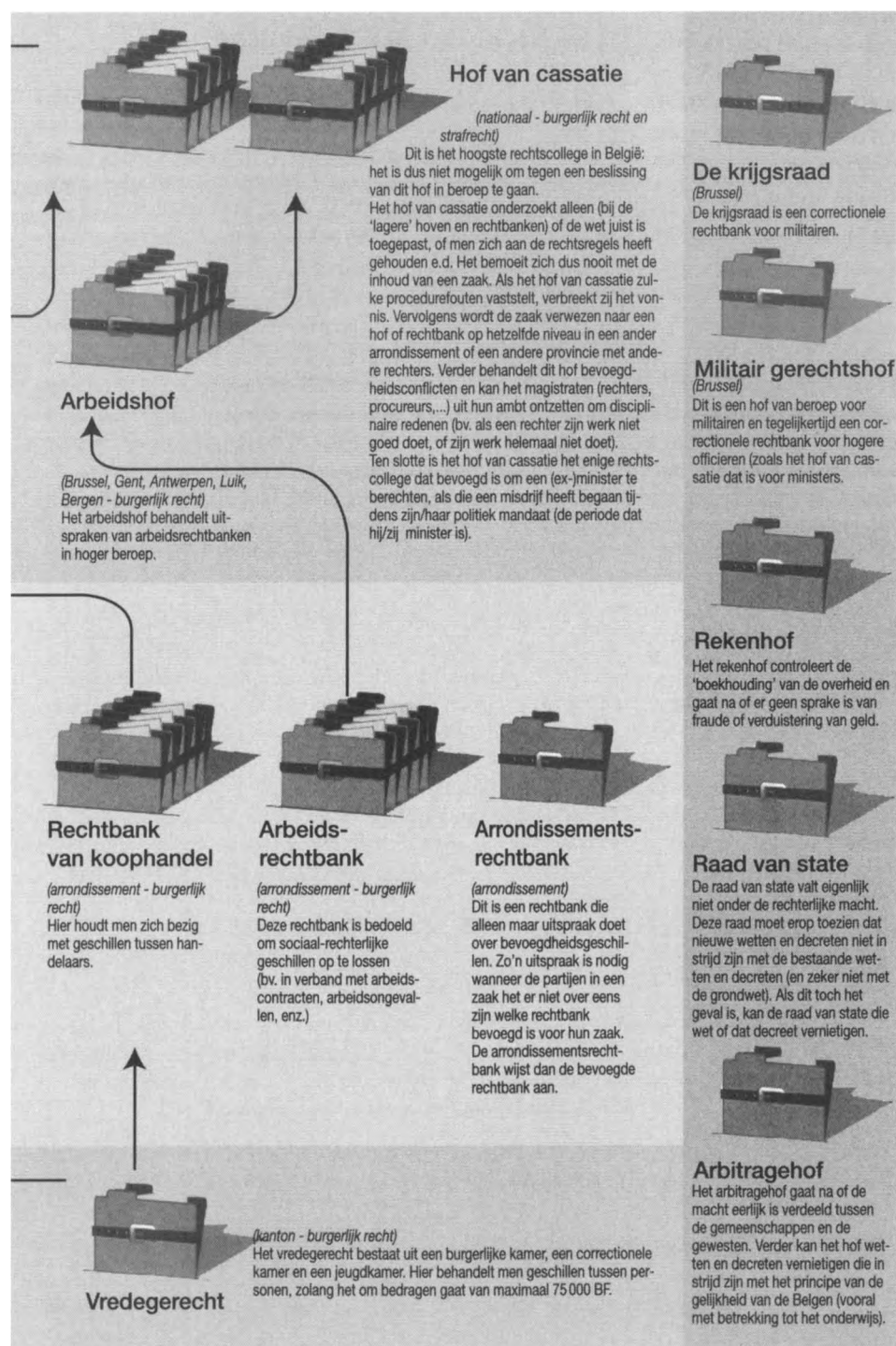
bij de Belgisch-Nederlandse grens juridisch advies zou hebben verstrekt aan een aantal vrienden. Daarom, zegt de procureur-generaal van cassatie, „is hij niet meer waardig deel te nemen aan de gerechtelijke macht” en moet dus uit zijn ambt ontzet worden.

Voor zover bekend is Beirens de eerste magistraat in de gerechtelijke geschiedenis van ons land die na een vrijspraak op strafgebied ook nog tuchtrechtelijk wordt aangepakt. Cassatie heeft overigens een ruime keuze uit sancties gaande van milde waarschuwing over strenge berisping tot schorsing zonder loon (tot maximum één jaar). De zwaarste straf is ontzetting uit het ambt, die onherroepelijk een einde maakt aan de loopbaan bij de magistratuur. He is niet duidelijk of cassatie ingaat op Beirens' vraag de zaak nu open deuren te behandelen nu wanneer cassatie zich zal uitspreken.

—F.1

BIJLAGE 2: Overzicht van de verschillende rechtbanken en hun bevoegdheden

Uit: Charlier & Goudriaan (1997)

BIJLAGE 3: De rechtbanken en hun opdracht

DE RECHTBANKEN EN HUN OPDRACHT**BEVOEGDHEDEN VAN DE VERSCHILLENDE RECHTBANKEN, NAARGELANG VAN DE AARD VAN DE ZAAK EN VAN DE PLAATS**

Het is niet mogelijk precies aan te geven wat de totale bevoegdheden zijn van de onderscheiden rechtbanken. Wat volgt, geeft slechts de grote lijnen aan van de verdeling van de bevoegdheden over de verschillende rechtsinstanties.

1 De vrederechter (in elk gerechtelijk kanton)

Voor de vrederechter worden in de eerste plaats alle zaken behandeld die een belang hebben waarvan de waarde niet hoger is dan 75.000 BEF, zoals te betalen facturen lager dan dit bedrag, leningen, schade ingevolge ongevallen...

Daarnaast is de vrederechter ook bevoegd voor de volgende problemen:

- alle huurproblemen, zowel huishuur als handelshuur of landpacht;
- alle problemen met betrekking tot erfdienstbaarheden;
- problemen die verband houden met gemeenschappelijke muren en alles wat betrekking heeft op nabuurschap;
- onderhoudsgeld tussen echtgenoten, althans voor zover er geen procedure in echtscheiding aanhangig is;
- schade aan velden, vruchten of oogsten, aangericht door mensen of dieren;
- onteigeningen;

Bovendien heeft de vrederechter een aantal taken die veeleer een administratief karakter hebben: het leggen van zegels, het afgeven van akten waaruit de hoedanigheid van erfgenaam blijkt, het voorzitten van familieraden...

2 De politierechter (in elk gerechtelijk kanton)

De politierechter is een strafrechter die straffen uitspreekt over kleinere misdrijven, overtredingen genoemd. Hij behandelt politieovertredingen en alle geschillen inzake verkeer. Over het begrip 'overtreding' vind je meer onder het trefwoord **STRAFFEN**.

3 De rechtbank van eerste aanleg (in elk gerechtelijk arrondissement)

De rechtbank van eerste aanleg is onderverdeeld in burgerlijke kamers, correctionele kamers en jeugdrechtbanken.

3.1 De burgerlijke kamers of rechtbanken behandelen burgerlijke zaken boven 75.000 BEF: contracten tussen particulieren, overeenkomsten tussen echtgenoten, echtscheidingen, erfrecht, schadevergoeding, enz. Zij behandelen ook de zaken van de vrederechter waartegen beroep werd aangetekend.

3.2 De correctionele kamers of rechtbanken behandelen strafzaken, inzake de wanbedrijven. Over het begrip wanbedrijven kan je meer lezen onder het trefwoord **STRAFFEN**.

3.3 De jeugdrechtbank heeft een heel eigen leven en een eigen manier van werken, waarover je meer leest onder het trefwoord **MINDERJARIG**. De jeugdrechter is belast met alle zaken waarin minderjarigen (jonger dan 18 jaar) betrokken zijn.

Hij heeft zeer algemene bevoegdheden. In geval van een zeer ernstig misdrijf kan een zaak echter naar de correctionele rechtbank verzonden worden.

4 De rechtbank van koophandel (in elk gerechtelijk arrondissement)

De rechtbank van koophandel heeft als algemene bevoegdheid alle problemen die betrekking hebben op de handel.

Zij neemt kennis van geschillen tussen handelaars, althans voor zover het bedrag of de waarde die betwist wordt meer is dan 75.000 BEF, en voor zover het gaat om geschillen die te maken hebben met het uitoefenen van een handel.

5 De arbeidsrechtbank (in elk gerechtelijk arrondissement)

De arbeidsrechtbank is de jongste rechtbank met als algemene bevoegdheid het arbeidsrecht en de sociale zekerheid. Zij spreekt zich uit over alle geschillen tussen de patroon en de werknemer, over arbeidsongevallen, over geschillen tussen de ziekenfondsen en hun aangeslotenen, over alle geschillen die verband houden met pensioenen, invaliditeitsvergoedingen, recht op werkloosheidsvergoedingen...

6 Het hof van beroep

Het hof van beroep – er zijn er vijf in België: in Brussel, Luik, Bergen, Gent en Antwerpen – spreekt zich uit over de beroepen aangetekend tegen vonnissen van de rechtbank van eerste aanleg, van de correctionele en de burgerlijke kamers en van de jeugdrechtbank, en tegen vonnissen van de rechtbank van koophandel.

7 Het arbeidshof

Het arbeidshof spreekt zich uit over beroepen aangetekend tegen vonnissen van de arbeidsrechtbank.

8 Het hof van assisen

Het assisenhof is een aparte rechtbank en het doet uitspraak over zware misdaden zoals moord, diefstallen met braak en geweld, brandstichtingen en zeer zware zedendelicten.

In vele gevallen tracht men deze misdaden toch voor de correctionele rechtbank te brengen zogenaamd wegens 'verzachtende omstandigheden', zodat slechts een klein aantal zaken – meestal de moorden en de brandstichtingen – voor het hof van assisen gebracht worden.

9 Het hof van cassatie

Dit is de hoogste gerechtelijke instantie van het land. Het hof van cassatie heeft tot taak te waken over de uitspraken van de rechtbanken en na te gaan of de rechtbanken de wet toepassen.

Het hof spreekt zich dan ook nooit uit over de grond van de zaak zelf: het gaat alleen na of de wet werd toegepast. Wanneer het van oordeel is dat de wet niet werd toegepast, verbreekt het hof een betwist vonnis, en verwijst het de zaak naar een andere rechtbank, om opnieuw uitspraak te doen.

STRAFFEN

Je wordt slechts dan gestraft als je een misdrijf – dat in de wet omschreven is – hebt gepleegd.

Een misdrijf is een algemene term die staat voor elke inbreuk op een strafwet. Er zijn drie soorten misdrijven:

- (1) Overtredingen zijn misdrijven die volgens de wet strafbaar gesteld zijn met een politiestraf, hetzij een gevangenisstraf van ten hoogste zeven dagen, waarbij nog een geldboete kan gevoegd worden, hetzij een geldboete van ten hoogste 25 BEF, vermenigvuldigd met zestig.
- (2) Wanbedrijven zijn misdrijven die volgens de wet strafbaar zijn met een correctionele straf, hetzij een gevangenisstraf van acht dagen en meer (met in de regel een maximum van vijf jaar) waarbij nog een geldboete gevoegd kan worden, hetzij met een geldboete van 26 BEF of meer, vermenigvuldigd met zestig.
- (3) Misdaden zijn misdrijven die volgens de wet strafbaar gesteld zijn met een criminele straf: de doodstraf; de dwangarbeid, gaande van tien jaar tot levenslang; de hechtenis, een vrijheidsstraf voor politieke misdrijven, gaande van vijf tot twintig jaar; de opsluiting, een vrijheidsstraf van vijf tot tien jaar; bij al deze criminele straffen kan nog een geldboete gevoegd worden. De doodstraf wordt in België nog wel uitgesproken, maar niet meer uitgevoerd; krachtens de wet van genade wordt ze omgezet in een vrijheidsstraf.

Het onderscheid tussen overtredingen, wanbedrijven en misdaden is van groot belang. Van dit onderscheid hangt het af voor welke strafrechtsmacht je moet komen: overtredingen komen in principe voor de politierechtbank, de meeste wanbedrijven voor de correctionele rechtbank en misdaden altijd voor het hof van assisen.

MINDERJARIG

Voor de strafwet ben je meerderjarig vanaf achttien jaar. Van dan af kom je voor de strafrechtbank.

Als je jonger bent dan achttien jaar, zal je gewoonlijk voor de jeugdrechtbank komen, behalve voor verkeersovertredingen. De jeugdrechter kan echter besluiten je naar de gewone rechter door te sturen als je minstens zestien jaar oud bent. Beneden de zestien jaar: nooit de strafrechtbank; vanaf achttien jaar: alle misdrijven komen voor de strafrechtbank.

Je kan ook bij de jeugdrechter geroepen worden als je:

- in gevaar verkeert (schoolverzuim kan als gevaarsituatie beschouwd worden);
- jonger dan achttien jaar bent en je ouders of voogd een klacht indienen wegens 'onbuigzaamheid', d.i. erge ongehoorzaamheid;
- jonger dan achttien bent en bedelend of zwervend wordt aangetroffen;
- als je de wet op het bioscoopbezoek of de wet die je verbiedt naar dancings te gaan overtreedt.

NAAR: *Dillemans & De Moor (1990)*

Katrien Durnez & Fransien Vandermeersch
 Diocesane Pedagogische Begeleidingsdienst
 Bisdom Brugge
 katrien.durnez@pandora.be
 fransien.vandermeersch@skynet.be

Noot

- 1 Naast materiaal voor leerlingen van de tweede graad beschikken we ook over concrete lessen voor de eerste en de derde graad. We stellen dit alles graag voor tijdens nascholingsessies of lezingen.

Bibliografie

Bosman, L., C. Detrez & D. Gombeir: *Jongeren aanspreken op hun leerkracht*. Leuven/Amersfoort: Acco, 1998.

Hoogeveen, P. & J. Winkels: *Het didaktische werkvormenboek. Variatie en differentiatie in de praktijk*. Assen: Van Gorcum, 1996.

Stevens, M. & J. T'Sas: De kracht van variatie. *Vonk* 30/2 (nov.-dec. 2000), p. 3-16.

Van Looy, L.: *Activerende werkvormen*. Cursus VUB. Brussel, 1999.

BRONNEN:

Charlier, M. & B. Goudriaan: Overwegende dat de beklaagde... *iD* 2/10 (februari 1997), p. 15-20.

Dillemans, R. & A. De Moor: *Wegwijs Recht*. Leuven: DF, 1990.

Gevaert, H.: *Hoe werken onze rechtbanken?* Brochure VWL. Antwerpen, 1985.